

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W MIEŚCIE OSTRÓDA

NA LATA 2014 - 2016

Spis treści

1. WSTĘP	3
2. Wiadomości ogólne	6
2.1 Podstawa prawna	6
2.2 Podstawowe pojęcia	7
3. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO	10
3.1 Ludność Ostródy	10
3.2 Charakterystyka świadczeniobiorców MOPS	11
3.3 Piecza zastępcza	15
3.4 Sytuacja osób bezrobotnych	16
3.5 Demoralizacja, przestępczość nieletnich	17
4. ANALIZA SWOT	19
5. CELE, ZADANIA I MIERNIKI	22
5.1 Cel główny	22
5.2 Cele szczegółowe	22
5.3 Sposoby realizacji celów szczegółowych	22
6. ZADANIA I MIERNIKI	25
7. REZULTATY	27
8. ZASOBY	28
9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	28
10. MONITOROWANIE	28
11. PODSUMOWANIE	29

1. WSTĘP

System wspierania rodziny i pieczy zastępczej został utworzony ze względu na:

- „dobro dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,
- dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci,
- w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece nad dziećmi i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami

(z preambuły ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości. Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014 – 2016 jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do prawidłowego funkcjonowania, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Działania realizowane w ramach programu będą skoncentrowane na dzieciach i całych rodzinach, również w sytuacjach, gdy dzieci zostaną umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczych.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju dziecka, które powinno zapewnić mu bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne. Oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na dziecko, przekazując mu system wartości, tradycje, kształtując jego aktywność i postępowanie na całe życie. Jest też najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Dlatego, jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodziny, którym często towarzyszy problem ubóstwa, długotrwałego bezrobocia, czy zagrożenie bezdomnością. Rodziny takie wymagają stałego wsparcia i monitorowania przez przedstawicieli różnych grup zawodowych: pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów, policji oraz opiekunów świetlic środowiskowych, itp. Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością. Organizując różnorodne formy pomocy na rzecz rodziny wieloproblemowej, należy konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Stąd podstawowym założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrót do domu. Dlatego polityka państwa oraz wszelkie działania instytucji

samorządowych i organizacji pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie. Działania władz państwowych i samorządowych w takich sytuacjach określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na gminy obowiązek opracowania i realizacji 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Przedkładany Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2016 stanowi realizację dyspozycji ustawowej, a zaproponowane w Programie działania stanowią rozwinięcie planów zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ostróda na lata 2012 - 2018 w ramach Celu strategicznego 2. „Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży” – kierunki 1 i 2, a także są zgodne z założeniami Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016 (stanowiącego Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 12/139/12/IV Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 marca 2012 r.).

Ostróda jako miasto powiatowe jest lokalnym centrum edukacji, kultury i sportu. Tutaj zlokalizowane jest powiatowe szkolnictwo średnie, funkcjonuje rozbudowana sieć gimnazjów, szkół podstawowych i przedszkoli, zarówno o charakterze publicznym, jak też niepublicznym. Dobrze wyposażona baza sportowa oraz prężnie działające ośrodki kultury tworzą możliwości samorealizacji, rozwoju zainteresowań oraz udziału w różnorodnych imprezach kulturalnych i sportowych. Miasto posiada również rozbudowany i dobrze działający system pomocy społecznej, w tym instytucje, placówki i programy działające na rzecz osób bezrobotnych, starszych, niepełnosprawnych, bezdomnych, rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, czy też osób wykluczonych bądź zagrożonych marginalizacją społeczną.

Uchwałą Nr XIX/102/2012 Rady Miejskiej w Ostródzie z dnia 10 lutego 2012 roku w sprawie zmiany uchwały Nr XXV/182/04 Rady Miejskiej w Ostródzie w sprawie nadania Statutu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostródzie, wyznaczono Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie jako podmiot właściwy dla realizacji zadania z zakresu administracji publicznej dotyczącego wspierania rodzin, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W ślad za tą uchwałą po jej uprawomocnieniu, Zarządzeniem Nr 221/2012 Burmistrza Miasta Ostródy z dnia 2 kwietnia 2012 r., Dyrektorowi MOPS Ostróda udzielono imiennego upoważnienia do prowadzenia postępowań z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania w tych sprawach decyzji administracyjnych wynikających z zadań własnych gminy miejskiej Ostróda w zakresie określonym ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zadania związane z udzielaniem pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych realizuje Dział Pomocy Środowiskowej Ośrodka, w którym został wyodrębniony Zespół do spraw Asysty Rodzinnej. Zgodnie z zarządzeniem Nr 3/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. Dyrektora MOPS Ostróda w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego do zakresu działań Działu Pomocy Środowiskowej należy w szczególności:

1. prowadzenie pracy socjalnej oraz rozwijanie nowych metod pracy socjalnej;
2. rozpoznawanie, diagnozowanie potrzeb i organizowanie pomocy stosownie do indywidualnych potrzeb i sytuacji osób i rodzin;
3. przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych, kompletowanie dokumentów oraz podejmowanie innych niezbędnych czynności związanych ze świadczeniem różnorodnych form pomocy;
4. planowanie pomocy oraz kontrolowanie czy udzielona pomoc spełnia swoje zadania;
5. udzielanie pełnych informacji osobom o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy oraz o podmiotach działających na rzecz jednostek i rodzin;
6. pobudzanie aktywności społecznej klientów Ośrodka oraz ich rodzin, inspirowanie i wspieranie dążeń do osiągnięcia samodzielności;
7. zawieranie kontraktów socjalnych z osobami lub rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej

celem jej rozwiązania;

8. inicjowanie nowych rozwiązań mających na celu zapobieganie niekorzystnym zjawiskom oraz poprawę sytuacji osób wymagających pomocy;
9. podejmowanie interwencji kryzysowej;
10. podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia dostępności do usług poradnictwa dla poszczególnych grup społecznych;
11. kierowanie osób do placówek udzielających wyspecjalizowanej pomocy;
12. udzielanie informacji na podstawie wniosku o udostępnianie danych ze zbioru danych osobowych, zgodnie z przepisami w tym zakresie;
13. współdziałanie z organami samorządu lokalnego, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej;
14. przygotowanie danych do opracowania planów i sprawozdań finansowych i merytorycznych;
15. przygotowywanie na zlecenie Dyrektora materiałów służących opracowywaniu diagnoz, programów i projektów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych;
16. realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz opracowanych i wdrażanych w Ośrodku programów i projektów;
17. współuczestniczenie we wdrożeniu i rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej, w tym osłonowych ukierunkowanych na podniesienie jakości życia i łagodzenia skutków ubóstwa i wykluczenia społecznego;
18. prowadzenie ewidencji i rejestrów z zakresu Działu;
19. zapewnienie wsparcia rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, polegającej w szczególności na:
 - a) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
 - b) wzmocnieniu roli funkcji rodziny,
 - c) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziny,
 - d) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
 - e) pomocy w integracji rodziny,
 - f) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
 - g) dążeniu do reintegracji rodziny.

Obecnie Zespół tworzy jeden asystent rodziny, współpracujący na bieżąco z pracownikami socjalnymi Ośrodka. Naczelnym zadaniem Zespołu jest udzielanie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wspieranie rodziny jest prowadzone w formie:

1. pracy z rodziną,
2. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Ad. 1. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i przy aktywnym współdziałaniu. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- terapii i mediacji;
- usług opiekuńczych i specjalistycznych dla rodzin z dziećmi;
- pomocy prawnej;
- organizowania grup wsparcia lub grup samopomocowych.

W przypadku, gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informacje o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy i po analizie sytuacji może zawnioskować o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny. Współpraca między rodziną a asystentem opiera się na wspólnym opracowaniu i realizacji planu pracy.

W zależności od indywidualnej sytuacji rodziny plan pracy obejmuje udzielanie przez asystenta wsparcia w następujących obszarach:

- w poprawie sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych,
- pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych i pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- motywowaniu do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,
- udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych,
- prowadzeniu indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci.

Do zadań asystenta rodziny należy również:

- prowadzenie dokumentacji dotyczącej prowadzenia pracy z rodziną,
- sporządzanie okresowej oceny sytuacji rodziny,
- monitorowanie sytuacji rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym i grupą roboczą,
- podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zagrożenia życia lub bezpieczeństwa dziecka i rodziny.

Ad. 2. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka może odbywać się w formie:

- a) rodziny wspierającej, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:
- opiece i wychowaniu dziecka,
 - prowadzeniu gospodarstwa domowego,
 - kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Z rodziną wspierającą zawiera się umowę dotyczącą zwrotu kosztów związanych z udzielaniem przez nią pomocy. Rodzina wspierająca musi posiadać pozytywną opinię ośrodka pomocy społecznej wydaną na podstawie wywiadu środowiskowego.

- b) placówki wsparcia dziennego np. świetlic, kół zainteresowań, ognisk wychowawczych, zajęć terapeutycznych, pracy podwórkowej.

2. Wiadomości ogólne

2.1 Podstawa prawna

Obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny wynika z art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2013 r. poz.135, z późn. zm.). W myśl w/w art. gmina zobowiązana jest również do tworzenia systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

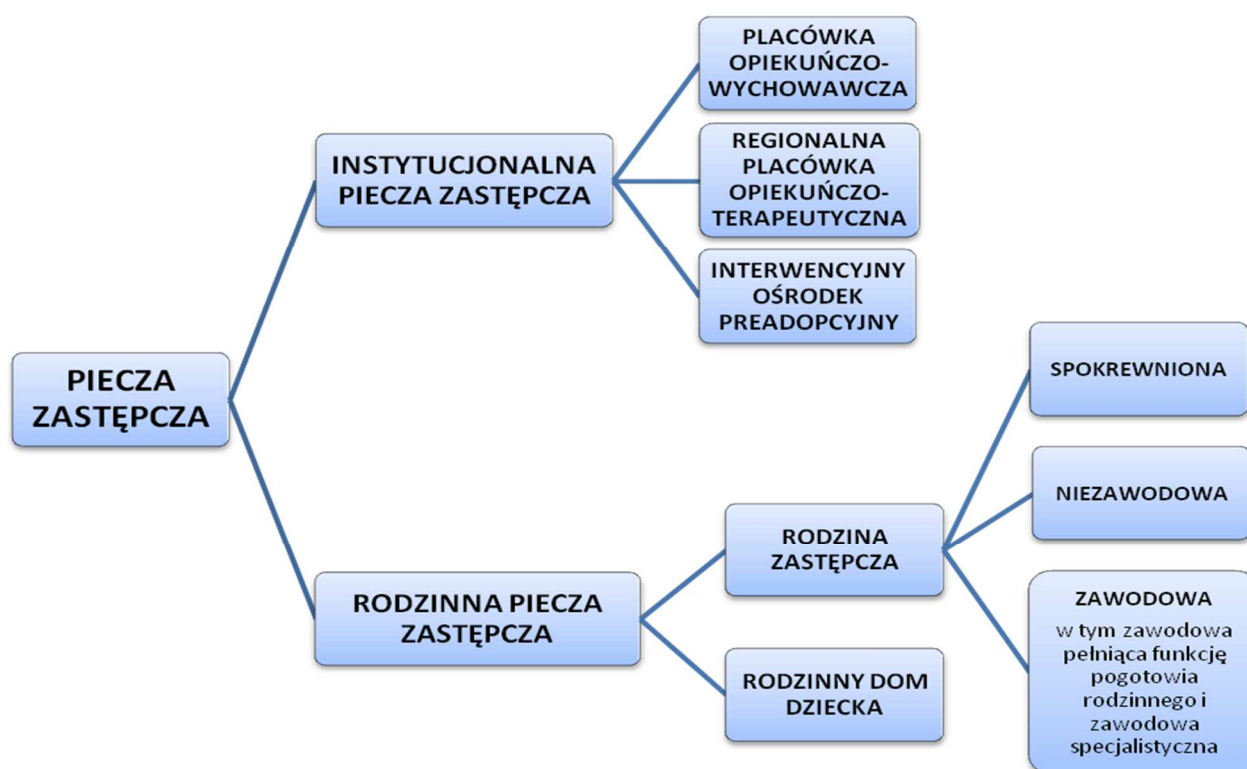
2.2 Podstawowe pojęcia

Rodzina to podstawowa komórka społeczna i naturalne środowisko wychowawcze dziecka, która oddziałuje tradycje, ukierunkowując jego aktywność i postępowanie na całe życie, na jego osobowość, przekazując mu swój system wartości.

Rodzina dysfunkcyjna to rodzina, która poprzez zaburzone relacje, zasady, role czy komunikację nie zapewnia swoim członkom możliwości zdrowego i pełnego funkcjonowania. Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się często rodzinę, gdzie jedna lub kilka osób jest uzależnionych (np. od alkoholu, leków, narkotyków, pracy, jedzenia, itd.), w której dochodzi do przemocy lub też któryś z jej członków nie może realizować swojej roli ze względu na doświadczane zaburzenia psychiczne. Bez względu na to, czy zaburzona jest to jedna, czy wiele osób, problem dotyczy całej rodziny, ponieważ rodzina funkcjonuje jako całość i jest czymś więcej niż tylko sumą części. Członkowie rodziny wzajemnie oddziałują na siebie.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rysunek 1. Formy pieczy zastępczej

Rodzina zastępcza – forma opieki nad małoletnim dzieckiem, biologiczni rodzice są nieznani albo pozbawieni władzy rodzicielskiej lub którym ją ograniczono. Nie można ustanowić rodziny zastępczej dla dziecka, którego przynajmniej jeden z rodziców ma pełnię władzy rodzicielskiej. Zgodnie z polskim prawem rodziną zastępczą może zostać małżeństwo lub osoba samotna. Muszą przy tym spełniać następujące warunki:

1. mają stałe miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
2. niekaralność,
3. unormowane warunki mieszkaniowe,

4. stałe źródło dochodu (przynajmniej jednego opiekuna),
5. stan zdrowia umożliwiający sprawowanie opieki nad dzieckiem w rodzinie zastępczej,
6. odbycie szkolenia dla rodzin zastępczych.

Wyróżnia się następujący podział rodzin zastępczych:

1. z uwagi na spokrewnienie opiekunów i dzieci:
 - rodzinę zastępczą spokrewnioną,
 - rodzinę zastępczą niespokrewnioną.
2. z uwagi na liczbę przyjętych dzieci:
 - rodzinę zastępczą zawodową (opieka nad co najmniej trójką dzieci),
 - rodzinę zastępczą niezawodową (opieka nad jednym lub dwójką dzieci).

Powyższe mogą się nawzajem łączyć np. w rodzinę zastępczą spokrewnioną zawodową (oznacza to, że rodzinie została sądownie przyznana opieka nad co najmniej trójką dzieci, które są spokrewnione z jednym z opiekunów). W przypadku opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi (tzw. specjalistyczna rodzina zastępcza) lub opieki doraźnej (rodzinne pogotowie opiekuńcze), rodzina zastępcza zawodowa zajmuje się mniejszą ilością dzieci (maksimum troje).

Rodzinne pogotowia tworzone są po to, by sprawować opiekę krótkoterminową. Rodzinnym pogotowiom przekazywane są często noworodki i niemowlaki na okres, w którym rodzina naturalna dziecka, z pomocą odpowiednich służb, może rozwiązać swoje problemy. Dzieci trafiają tu również wówczas, gdy potrzebny jest czas na uporządkowanie sytuacji prawnej np. niemowlęcia i znalezienie dla niego rodziców adopcyjnych.

Rodzinne domy dziecka (placówki rodzinne) realizują zadania opieki całkowitej w ramach środowiska rodzinnego. Jeden rodzinny dom dziecka może przyjąć od 4 do 8 dzieci, jednak w niektórych sytuacjach liczba ta może ulec zwiększeniu lub zmniejszeniu. Rolę wychowawców pełnią osoby, najczęściej małżonkowie, którzy decydują się na założenie rodzinnego domu dziecka. Jeśli mają oni własne potomstwo, to wychowuje się ono wraz z dziećmi skierowanymi do domu przez Sąd.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza jest prowadzona jako placówka typu:

1. socjalizacyjnego;
2. interwencyjnego;
3. specjalistyczno-terapeutycznego;
4. rodzinnego.

Zadania **placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego** polegają przede wszystkim na wychowywaniu dzieci w różnym wieku, w tym dorastających i usamodzielniających się. Ponadto placówki tego rodzaju umożliwiają wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracują z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.

Z kolei głównym zadaniem **placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego** jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego może zostać wyodrębniona część organizacyjna dysponująca bazą noclegową i zapewniająca opiekę wychowawczą, czynna przez całą dobę, wykorzystywana w sytuacjach kryzysowych, kiedy dziecko ze względów rodzinnych musi czasowo zamieszkać poza swoją rodziną za zgodą rodziców lub opiekunów prawnych albo kiedy rodzina musi czasowo uzyskać schronienie.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności takim, które legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności; wymaga stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymaga wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.

W **regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej** umieszcza się dzieci, które wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji.

Natomiast **interwencyjny ośrodek preadopcyjny** służy dzieciom, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Asystent rodziny przez pewien czas wspiera rodzinę, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci.

Termin „asystent” został wyprowadzony od słowa „asysta”, które jest określeniem na osobę towarzyszącą komuś, współlobecną, pomagającą, będącą w pogotowiu. Asystent rodziny towarzyszy rodzicom we wprowadzeniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Zadaniem asystenta rodziny jest organizowanie pracy z rodziną w miejscu zamieszkania bądź w miejscu wskazanym przez rodzinę, polegającej na:

- opracowaniu i realizacji planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- opracowaniu, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej,
- udzielaniu pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych,
- udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- wspieraniu aktywności społecznej rodzin,
- motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- udzielaniu pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych,
- podejmowaniu działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- prowadzeniu indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci,
- prowadzeniu dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
- dokonywaniu okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny Dyrektorowi MOPS,
- monitorowaniu funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzaniu, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpracy z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,

Asystentura rodziny polega na zindywidualizowanej pracy „w” rodzinie, „z” rodziną, „dla rodziny” (na jej rzecz), przy dominowaniu pracy „z rodziną”. Asystent rodziny w tej koncepcji ma za zadanie zmienić stosunek osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększyć ich poczucie wpływu na własne życie, podnieść samoocenę. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji poszczególnych członków rodziny, osiąganiu wyznaczonych przez nich celów, wzbudzaniu w nich wiary we własne możliwości oraz motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie, w środowisku zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój.

3. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Gminny Program Wspierania Rodziny w mieście Ostróda na lata 2014 – 2016 powstał w oparciu o diagnozę problemów rodzin z terenu miasta Ostródy, przeżywających trudności opiekuńcze i wychowawcze, opracowaną m.in. na podstawie danych statystycznych pochodzących ze źródeł ewidencji ludności Urzędu Miejskiego w Ostródzie, rejestrów i sprawozdań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostródzie, danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie, danych Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie i danych z PUP w Ostródzie.

Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostródzie oraz analiza społeczna Miasta Ostródy zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ostródy. Dla potrzeb opracowania niniejszego Programu zebrano informacje nt. liczby mieszkańców, ilości dzieci z terenu Ostródy umieszczonych w pieczy zastępczej, skali korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, a także innych świadczeń udzielanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie, sytuacji osób bezrobotnych oraz zakresu popełnianych przestępstw przez nieletnich. Przeprowadzono także analizę SWOT.

3.1 Ludność Ostródy

W Ostródzie, według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku, zamieszkuje 33 983 osób, w tym 18 048 kobiet i 15 935 mężczyzn. Od kilku lat obserwowany jest w mieście systematyczny, choć wprawdzie powolny spadek liczby mieszkańców. Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców zachodzą niekorzystne zmiany w strukturze ludności według wieku.

Tabela nr 1. Liczba ludności Ostródy i jej struktura według wieku w latach 2012 – 2013.

Wyszczególnienie		Liczba osób wg stanu na dzień:	
		04.01.2012 r.	31.12.2013 r.
Ogółem w tym: w wieku	zameldowani	34 129	33 983
	kobiety	18 063	18 048
	mężczyźni	16 066	15 935
	przeprodukcyjnym	6 212	6 120
	kobiety	3 098	3 071
	mężczyźni	3 114	3 049
	produkcyjnym	22 068	21 486
	kobiety	10 833	10 497
	mężczyźni	11 235	10 989
	poprodukcyjnym	5 849	6 377
	kobiety	4 132	4 480
	mężczyźni	1 717	1 897

Źródło: na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Ostródzie.

Dane ogólnokrajowe dotyczące struktury społeczeństwa wskazują na postępujący proces jego starzenia. Podobną tendencję obserwujemy wśród społeczności ostródzkiej. Na podstawie przedstawionych powyżej danych lokalnych można zaobserwować wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Dominującą grupę mieszkańców Ostródy stanowi ludność w wieku produkcyjnym, choć w tej grupie populacji odnotowywany jest systematyczny spadek. Większą część lokalnej społeczności stanowią kobiety. Jednak w roku 2013 w stosunku do roku 2012 zanotowano zmianę różnicy między przedstawicielami płci męskiej i żeńskiej w grupach osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. W grupach tych bowiem kobiety nie sta nowią już większości. Natomiast w grupie osób w wieku poprodukcyjnym stale odnotowuje się znaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Można na tej podstawie wnioskować, iż średnia długość życia kobiet jest znacznie wyższa niż mężczyzn.

Pomimo wskazanych wyżej niekorzystnych tendencji demograficznych społeczność ostródzką należy postrzegać jako młodą. Albowiem ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi zaledwie 17 % ogólnej liczby mieszkańców Ostródy w roku 2012 i 19 % - w roku 2013, podczas gdy ludność w wieku produkcyjnym stanowi 65 % - w roku 2012 i 63 % - w roku 2013, a ludność w wieku przedprodukcyjnym w obu analizowanych latach stanowi 18 %. Niepokojący jest odnotowany na przestrzeni ostatnich dwóch lat ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.

Tabela nr 2. Ruch naturalny ludności Ostródy w latach 2012 – 2013

Wyszczególnienie	Liczba osób	
	2012	2013
Liczba urodzeń żywych	322	328
Liczba zgonów	343	332
Przyrost naturalny	- 21	- 4

Źródło: na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Ostródzie.

3.2 Charakterystyka świadczeniobiorców MOPS

W przypadkach, gdy rodzina nie podołała problemom codziennego życia i jej funkcjonowanie w obecnym stanie stało się niemożliwe, należy podjąć interwencję polegającą na zapewnieniu bezpieczeństwa dla wszystkich jej członków, a ponadto podjąć pracę na rzecz przywrócenia zdolności rodziny do prawidłowego funkcjonowania. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie udziela pomocy finansowej na potrzeby bieżące dla zapewnienia rodzinom tzw. minimum egzystencji oraz wsparcia socjalnego i środowiskowego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie jest głównym realizatorem zadań pomocy społecznej w imieniu miasta Ostródy. Ponadto MOPS realizuje inne zadania mające na celu wsparcie rodziny, a w szczególności należące do kompetencji gminy na podstawie ustaw:

- o świadczeniach rodzinnych;
- o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela nr 3. Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą przez MOPS w latach 2012 – 2013

Kategoria świadczeń	Liczba rodzin	
	2012	2013
Świadczenia pomocy społecznej	2 090	2 272
Świadczenia rodzinne	3 242	3 169
Świadczenia alimentacyjne	402	411
Dodatki mieszkaniowe	624	685

Źródło: na podstawie sprawozdań MOPS.

Pomoc społeczna jest elementem składowym systemu zabezpieczenia społecznego. Stosowanie do art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej jest ona instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Ustawa o pomocy społecznej określa przesłanki udzielania pomocy osobom i rodzinom, do których należą:

- ubóstwo;
- sieroctwo;
- bezdomność;
- bezrobocie;
- niepełnosprawność;
- długotrwała lub ciężka choroba;
- przemoc w rodzinie;
- potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą
- trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizm lub narkomania;
- zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa;
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Najważniejszymi przesłankami korzystania z pomocy społecznej w Ostródzie w latach 2012 – 2013 były:

- bezrobocie;
- długotrwała lub ciężka choroba;
- niepełnosprawność;
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych;
- potrzeba ochrony macierzyństwa.

Najmniej liczną grupę stanowiły osoby, które korzystały z pomocy społecznej z powodu sieroctwa, przemocy w rodzinie i narkomanii.

Tabela nr 4. Przesłanki przyznawania pomocy w latach 2012 - 2013.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinie	
	2012	2013	2012	2013
Bezrobocie	1 064	1 113	2 860	2 927
Długotrwała lub ciężka choroba	708	681	1 211	1 191
Niepełnosprawność	395	413	630	625
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych	381	407	1 201	1 248
Potrzeba ochrony macierzyństwa	219	191	996	904
w tym: wielodzietność	87	88	534	534
Bezdomność	67	75	69	88
Alkoholizm	41	52	45	62
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	45	45	60	68
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w rodzinach wielodzietnych	17	12	93	70
Narkomania	4	4	5	4
Przemoc w rodzinie	3	3	6	8
Zdarzenie losowe	2	0	16	0
Sieroctwo	2	3	2	4

Źródło: opracowano na podstawie rocznych sprawozdań MOPS.

W 2013 roku różnymi dostępnymi formami pomocy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie objął wsparciem 2 272 rodziny, w których żyło 5 205 osób. Ilość środowisk, którym udzielono pomocy, była mniejsza niż w roku 2012.

Tabela nr 5. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2012-2013.

Typ rodziny		Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	
		2012	2013	2012	2013
Rodziny ogółem /wiersz 2+3+4+5+6+7/	1	2 090	2 272	4 799	5 205
o liczbie osób :	2	953	1 042	953	1 042
1	3	367	410	734	820
2	4	330	342	990	1 026
3	5	231	278	924	1 112
4	6	119	120	595	600
5	7	90	80	603	605
6 i więcej	8	864	919	3 081	3 270
Rodziny z dziećmi	9	360	354	912	894
o liczbie dzieci:	10	305	349	1 115	1 259
1	11	133	153	621	710
2	12	54	49	331	291
3	13	5	5	33	35
4	14	2	4	18	29
5	15	5	5	51	52

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W MIEŚCIE OSTRÓDA NA LATA 2014 - 2016

Rodziny niepełne /wiersz 17+18+19+20/	16	451	476	1 368	1 429
o liczbie dzieci:					
1	17	206	209	436	445
2	18	157	172	513	543
3	19	63	73	271	308
4	20	25	22	148	133
Rodziny emerytów i rencistów /wiersz 22+23+24+25/	21	418	425	616	624
o liczbie osób:					
1	22	282	282	282	282
2	23	86	99	172	198
3	24	38	32	114	96
4 i więcej	25	12	12	48	48

Źródło: opracowano na podstawie rocznych sprawozdań MOPS.

Miasto Ostróda na potrzeby realizacji zadań pomocy społecznej podzielono na 17 rejonów opiekuńczych, w których pracę z osobami i rodzinami wymagającymi wsparcia prowadzą pracownicy socjalni. W zależności od rozeznaczonych w środowisku potrzeb pomoc jest przyznawana w formie pieniężnej lub niepieniężnej, w tym rzeczowej lub usługowej. Poniżej przedstawiono zakres udzielanego wsparcia w podziale na poszczególne kategorie.

Tabela nr 6. Rodzaje wsparcia udzielanego przez MOPS w latach 2012-2013.

Forma świadczeń	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie		Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
pieniężne	1 619	1 701	1 535	1 606	3 594	3 664
niepieniężne	921	933	612	628	1 956	2 038
praca socjalna	x	x	2 090	2 272	4 799	5 205

Źródło: na podstawie rocznych sprawozdań MOPS za lata 2012-2013.

MOPS, poza przyznawaniem świadczeń pomocy społecznej, realizuje również zadania wynikające m. in. z ustaw o świadczeniach rodzinnych oraz o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Świadczenia alimentacyjne są formą pomocy państwa dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, które nie mają możliwości wyegzekwowania alimentów od dłużnika. Natomiast system świadczeń rodzinnych stanowi wsparcie dla rodzin gorzej usytuowanych w wychowaniu dziecka (dzieci) oraz w sytuacji, kiedy w rodzinie znajduje się osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy.

Świadczenia przyznawane w ramach obu wymienionych systemów mają charakter pomocy materialnej, a więc wpływają korzystnie na sytuację ekonomiczną osób i rodzin uprawnionych do ich otrzymywania. Skalę udzielanego w latach 2012-2013 wsparcia przedstawiono w dwóch poniższych tabelach.

Tabela nr 7. Liczba przyznanych świadczeń rodzinnych w latach 2012-2013.

Rodzaj świadczenia	Liczba przyznanych świadczeń	
	2012	2013
zasiłek rodzinny	22 432	20 581
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	99	120
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	653	518
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	1 951	1 835
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	3 292	2 928
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	2 071	1 745
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	1 354	1 268
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	165	127
zasiłek pielęgnacyjny	21 806	21 673
świadczenie pielęgnacyjne	2 622	2 111
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	1 288	661
specjalny zasiłek opiekuńczy	x	73
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	291	268

Źródło: na podstawie danych udostępnionych przez Sekcję Świadczeń Rodzinnych MOPS.

Tabela nr 8. Liczba świadczeń alimentacyjnych przyznawanych w latach 2012-2013.

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń	
	2012	2013
fundusz alimentacyjny	5 967	5 814

Źródło: na podstawie danych za lata 2012-2013 udostępnionych przez Sekcję Funduszu Alimentacyjnego MOPS.

3.3 Piecza zastępcza

Zaburzenia relacji rodzinnych, zachowania na granicy patologii zagrażają zdrowemu stylowi życia i prowadzą do groźnych uzależnień. Rodzice koncentrują się na własnych problemach, uciekają w nałogi, a z czasem nie wypełniają swoich ról rodzicielskich, co skutkuje zaniedbywaniem dzieci, stosowaniem przemocy w rodzinie, aż po ingerencję instytucji zewnętrznych w rodzinę i umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki.

W roku 2013 z terenu miasta Ostródy 16 dzieci zostało umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i 11 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych. (źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie na dzień 31.12.2013 r.).

Tabela 9. Statystyka umieszczenia dzieci w zastępczych formach opieki.

Wyszczególnienie	Liczba wszystkich dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w pieczy zastępczej /wg stanu na dzień/		
	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	12.03.2014 r. *)
Liczba dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	10	16	38
Liczba dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w rodzinach zastępczych	14	11	29

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie

*) Dane obejmują też dzieci pozostające w pieczy zastępczej (rodzinach zastępczych) przed dniem wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, stąd nie sumują się.

Obecnie z terenu miasta Ostródy w zastępczych formach opieki jest umieszczonych 67 dzieci, w tym 38 dzieci przebywa w Placówkach Opiekuńczo – Wychowawczych, 15 dzieci przebywa w Rodzinach Zastępczych Spokrewnionych, 8 dzieci przebywa w Rodzinach Zastępczych Zawodowych, oraz 6 dzieci przebywa w Rodzinach Zastępczych Niezawodowych. (źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na dzień 12.03.2014 r.)

Tabela 10. Statystyka umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej z wyszczególnieniem na formę.

Wyszczególnienie	Liczba wszystkich dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w pieczy zastępczej /wg stanu na dzień/		
	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	12.03.2014 r. *)
Liczba dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym:	24	37	67
placówka opiekuńczo-wychowawcza	10	16	38
regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	0	0	0
interwencyjny ośrodek preadopcyjny	0	0	0
Liczba dzieci z miasta Ostródy umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w tym:	14	11	25
rodzina zastępcza:			
spokrewniona	9	3	12
niezawodowa	4	2	6
zawodowa	1	6	7
rodzinny dom dziecka	0	0	0
RAZEM:	92		

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie.

*) Dane dotyczą wszystkich dzieci umieszczanych i już przebywających przed 2012 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej, niezależnie od okresu pobytu, stąd nie sumują się.

3.4 Sytuacja osób bezrobotnych

Obszar województwa warmińsko-mazurskiego pod względem gospodarczym i ekonomicznym należy do regionów biednych i słabo rozwiniętych. Ostróda, jako część tego obszaru, boryka się z wieloma problemami społecznymi, z których na pierwszy plan wysuwa się zjawisko bezrobocia. Jest ono uważane za podstawową przyczynę pozostawiania ludzi w sferze ubóstwa, narastania konfliktów wewnątrz rodziny, a także odpowiada za jej dezorganizację i powstawanie patologii społecznych takich, jak alkoholizm, narkomania, przestępczość nieletnich.

Stopa bezrobocia notowana w powiecie ostródzkim od wielu lat utrzymuje się na poziomie znacznie wyższym od średniej w kraju, jak też średniej w województwie. Województwo warmińsko-

mazurskie w porównaniu z innymi województwami w kraju zajmuje pierwsze miejsce pod względem stopy bezrobocia. Powiat ostródzki posiada stopę bezrobocia prawie dwukrotnie wyższą niż notowana w kraju, a także wyższą niż w województwie.

Tabela nr 11. Stopa bezrobocia w latach 2012-2013 (w % na koniec roku kalendarzowego).

Lata	Kraj	Województwo warmińsko-mazurskie	Powiat ostródzki
2012	13,4	21,3	23,8
2013	13,4	21,7	24,3

Źródło: na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego /www.stat.gov.pl/.

Sytuacja w zakresie rejestrowanego bezrobocia w samym mieście Ostróda jest również trudna. Skalę bezrobocia obrazują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela nr 12. Stan bezrobocia rejestrowanego w mieście Ostróda w latach 2012-2013.

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych /wg stanu na dzień 31 grudnia/	
	2012	2013
Ogółem	2 146	2 092
z czego:		
kobiety	1 148	1 065
mężczyźni	998	1 027
z prawem do zasiłku, w tym:	614	500
kobiety	344	249
bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym:	1 888	1 915
do 25 roku życia	363	354
powyżej 50 roku życia	516	517
długotrwale bezrobotni	901	951

Źródło: na podstawie sprawozdań MPiPS-01 Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie za lata 2012-2013.

Na podstawie przedstawionych powyżej danych można wnioskować, iż bezrobocie w Ostródzie ma charakter sfeminizowany, bezzasiłkowy i dotyczy osób długotrwale już pozostających bez pracy. Szczególnie niepokojący jest fakt, iż tylko niewielki odsetek bezrobotnych jest uprawniony do pobierania zasiłku dla bezrobotnych, ponieważ sprzyja degradacji społecznej i ubożeniu rodzin oraz rodzi zwiększone zapotrzebowanie na świadczenia socjalne. Ten fakt świadczyć może również o tym, że większość osób figurujących w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy to długotrwale bezrobotni lub osoby rejestrowane po raz kolejny. Ich aktywizacja i ponowna readaptacja na rynku pracy wiąże się ze zwiększonymi nakładami finansowymi. Sytuacja panująca na rynku pracy ma ogromny wpływ na poziom życia społeczeństwa. W ciągu ostatnich lat system pomocy społecznej obejmował wsparciem od 13% do 15% ostródzian, wśród których najczęstszą przyczyną udzielania świadczeń społecznych było właśnie bezrobocie.

3.5 Demoralizacja, przestępczość nieletnich

Bierność wychowawcza rodziców jest wykorzystywana przez dzieci najczęściej w niewłaściwy sposób, brak reakcji rodzica na negatywne zachowanie, zostaje odczytywane przez dziecko jako

przyzwolenie na dane postępowanie i powoduje systematyczne oddalanie się go od istniejącego, akceptowanego w społeczeństwie systemu wartości i norm. Takie dzieci najczęściej popadają w konflikty z prawem, nie realizują obowiązku szkolnego. W obecnych realiach to głównie dzieci i młodzież gimnazjalna przysparza rodzinom najwięcej problemów wychowawczych. Potwierdzają to statystyki policyjne dotyczące udziału nieletnich i małoletnich w czynach karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji. Dane dotyczą całego terenu Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie, sygnalizują jednak ogólny problem.

Tabela 13. Ilość czynów karalnych o znamionach przestępstwa popełnionych przez nieletnich oraz liczba nieletnich sprawców.

Liczba czynów karalnych o znamionach przestępstwa popełnionych przez nieletnich w 2012 r.	Liczba nieletnich sprawców czynów karalnych w 2012 r.	Liczba czynów karalnych o znamionach przestępstwa popełnionych przez nieletnich w 2013 r.	Liczba nieletnich sprawców czynów karalnych w 2013 r.
195	207	149	90

Źródło: Sprawozdanie z dnia 13.01.2014 r. Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie.

Tabela 14. Kategorie przestępstw popełnionych przez nieletnich.

Przestępstwo	2012 r.	2013 r.
Kradzież cudzej rzeczy	37	16
Kradzież z włamaniem	37	6
Kradzież samochodu	0	3
Bójka lub pobicie	19	4
Rozbój i wymuszanie rozboju	13	5
Uszkodzenie rzeczy	18	14
Przestępstwa narkotykowe	27	11

Źródło: Sprawozdanie z dnia 13.01.2014 r. Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie.

Na terenie powiatu ostródzkiego w 2013 r. 90 nieletnich popełniło 149 czynów karalnych w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych – 2 353. Czynы karalne nieletnich stanowiły w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych 6,3%. Natomiast w 2012 r. nieletni popełnili 195 czynów karalnych, w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych 2 956 (6, 6%). Spadek przestępczości nieletnich jest związany z podjętymi działaniami prewencyjnymi, jak również profilaktycznymi. Na poprawę również miała wpływ współpraca służby kuratorskiej z policjantami, jak również zasądzane wobec nieletnich środki wychowawcze w postaci umieszczenia w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych, czy Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii.

Tabela 15. Ilość czynów karalnych o znamionach wykroczenia popełnionych przez nieletnich.

Liczba czynów karalnych o znamionach wykroczenia – popełnionych przez nieletnich w 2012 r.	Liczba czynów karalnych o znamionach wykroczenia – popełnionych przez nieletnich w 2013 r.
83	101

Źródło: Sprawozdanie z dnia 13.01.2014 r. Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie.

Na terenie powiatu ostródzkiego w 2013 r. nieletni popełnili 101 czynów karalnych o znamionach wykroczenia, natomiast w 2012 r. nieletni popełnili 83 czyny karalne o znamionach wykroczenia. Z danych wynika również, że coraz rzadziej młodsza grupa nieletnich popełnia czyny (poniżej 13 roku życia), które nie zawierają znamion wykroczenia. W KPP w Ostródzie za rok 2013 odnotowano 38 czynów świadczących o demoralizacji nieletnich.

4. ANALIZA SWOT

Istotnym elementem diagnozy jest analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w obszarze wsparcia rodziny. Analizę SWOT w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Analiza strategiczna polega na ocenie tych wszystkich elementów stanu istniejącego, które zostały rozpoznane. Głównie skupia się ona na odpowiedzi na pytania:

- czy stanowią one silną, czy słabą stronę, tzn. czy są czynnikiem ułatwiającym, czy utrudniającym pożądany rozwój?
- jakie szanse lub zagrożenia dla gminy płyną z jego kontaktów z bliższym lub dalszym otoczeniem?

Analiza sporządzonej kombinacji tych czynników pozwala na ocenę, jaki typ działań jest najbardziej użyteczny w osiągnięciu założonych celów. Jakościowa analiza strategiczna obecnej sytuacji rodziny, dziecka i systemu ich opieki oraz prawdopodobnej przyszłej sytuacji pozwala nam ukierunkować działania w ten sposób, by sprzyjały one osiągnięciu założonego celu.

Tabela 16. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– zaangażowani w działania pracownicy jednostek działających na rzecz dziecka i rodziny; – ciągłe podnoszenie kwalifikacji pracowników jednostek i ośrodków działających na rzecz dziecka i rodziny; – funkcjonowanie świetlic: romskiej i socjoterapeutycznej; – funkcjonowanie Środowiskowych Domów Samopomocy; – funkcjonowanie Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej; – funkcjonowanie Miejskiej Komisji ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i jej agend; – funkcjonowanie CIS jako grupy wsparcia dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym; – funkcjonowanie w Urzędzie Miejskim biura Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych do obsługi szkół samorządowych; – funkcjonowanie Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie; – wykwalifikowana kadra pedagogiczna szkół znajdujących się na terenie gminy; – dobrze rozwinięta sieć instytucji, stowarzyszeń i organizacji zajmujących się działalnością profilaktyczną oraz udzielaniem wsparcia rodzinom niewydolnym wychowawczo; – dobrze rozwinięta sieć stowarzyszeń działających na rzecz dziecka i rodziny; – rozwój rodzinnych form opieki zastępczej.	– niedostatecznie zakrojone akcje informacyjne w celu profilaktyki rozwoju patologii, uzależnień, przemocy w rodzinie itp.; – niedostateczne środki finansowe na zaspokojenie bieżących potrzeb ośrodków i jednostek oraz na rozwinięcie prowadzonej działalności kształcenia zasobów ludzkich; – niewystarczające środki finansowe na realizację zadań w zakresie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną; – brak zintegrowanej informacji na temat instytucji działających na rzecz pomocy i zapewnienia bezpieczeństwa rodzinie; – brak świadomości społecznej o potrzebach w zakresie opieki; – potrzeba uzupełnienia działań placówek opiekuńczo- wychowawczych; – niski budżet na szkolenia i kształcenie kadry oraz działania własne jednostek świadczących usługi z zakresu pomocy dziecku i rodzinie; – ograniczona oferta alternatywnych form spędzania wolnego czasu, brak świetlic dla młodzieży zagrożonej demoralizacją; – utrzymujące się wysokie bezrobocie; – znaczne obciążenie zawodowe pracowników socjalnych i innych pracujących na rzecz rodzin; – niezadowalający poziom wynagrodzeń pracowników instytucji pomocowych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
– nawiązanie współpracy z zewnętrznymi jednostkami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (organizacje non-profit); – wzrost liczby podmiotów pozyskujących środki zewnętrzne; – pozyskanie zewnętrznych dotacji na szkolenia i kształcenie kadry; – możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich; – prace nad uporządkowaniem regulacji prawnych; – budowa platformy współpracy pracodawca – pracownik – rodzina; – wzmocnienie wartości moralnych oraz autorytetu rodziców; – umocowania prawne gwarantujące podejmowanie skutecznych działań w zakresie profilaktyki i wsparcia rodzin niewydolnych wychowawczo; – współpraca pomocy społecznej z mediami celem propagowania informacji prorodzinnych i prospołecznych; – rozwój wolontariatu; – tworzenie partnerstw działających na rzecz rodziny.	– częste i niejasne zmiany w systemie prawnym; – brak koordynacji działań, rozproszenie podmiotów realizujących pomoc dziecku i rodzinie; – zmiany w zakresie finansowania opieki nad dzieckiem, brak zagwarantowanych odpowiednich środków finansowych; – postępujący zanik systemu wartości moralnych wśród młodzieży; – zanik autorytetów, kryzys wartości rodzinnych, patologizacja społeczeństwa; – zmiany zachodzące wewnątrz struktury rodziny, rozluźnienie więzi rodzinnych; – zanik kontaktów bezpośrednich między ludźmi na rzecz pośrednich, tj. telefonicznych, internetowych; – bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów; – pozostawanie w sferze ubóstwa, wykluczenia społecznego (tzw. zjawisko „dziedziczenia biedy”); – zbyt późne diagnozowanie problemu w rodzinie; – brak systemowych rozwiązań problemów społecznych, w szczególności bezrobocia, problemu kryzysu rodziny; – kryzys gospodarczy, zła sytuacja ekonomiczna na rynku.

Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT zidentyfikowano **misję** na gruncie opieki nad dzieckiem i rodziną, którą określono jako:

„Konieczność stworzenia jednolitego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, którzy w związku z doświadczaną trudną sytuacją życiową wymagają profesjonalnego wsparcia”.

Wspieranie rodziny jest niezwykle angażującym procesem i wymaga podejścia interdyscyplinarnego, gdyż dotyczy wszystkich obszarów funkcjonowania rodziny. Obejmuje ono działania zorientowane na zabezpieczenie potrzeb członków rodziny, budowanie prawidłowych relacji i więzi między nimi, tworzenie pozytywnego środowiska wychowawczego dla dzieci, zapobieganie patologiom, podejmowanie interwencji w sytuacjach kryzysowych i działań naprawczych w rodzinie.

Na bazie analizy sformułowano następujące działania do realizacji:

1. Wsparcie interdyscyplinarne.

W pracy z rodziną ważna jest koordynacja działań różnych instytucji i służb wspierania rodziny. Zatem zakładamy, że praca ta będzie realizowana przez powoływanie grup interdyscyplinarnych, w skład których wchodzić będą w szczególności: asystent rodziny, pedagog, pracownik socjalny, przedstawiciel policji, kurator sądowy. Praca ta powinna skutkować trafniejszą diagnozą problemów, ustaleniem spójnego planu pomocy oraz uruchamiać mechanizmy współpracy z właściwymi instytucjami i służbami.

2. Prowadzenie i rozwój różnorodnych form wsparcia dziennego.

Rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, potrzebują pomocy w zakresie organizowania dzieciom czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania itp. W związku z tym konieczny jest rozwój różnorodnych środowiskowych form dziennej opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym.

3. Pomoc w formie rodzin wspierających.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia rodziny i dziecka. Zadania rodziny wspierającej to m. in. pomoc w opiece nad dziećmi, prowadzeniu gospodarstwa domowego, wspólne spędzanie czasu wolnego. Pomoc ta będzie wynikać z przyjętego i zaakceptowanego planu pomocy rodzinie, a realizowana będzie na podstawie zawartej umowy. Rodzina wspierająca może otrzymać zwrot kosztów świadczonej pomocy, co zostanie określone w treści umowy. W celu podniesienia skuteczności oddziaływania rodzin wspierających, należy zadbać o ich przygotowanie poprzez poradnictwo oraz szkolenie.

4. Poradnictwo specjalistyczne.

Praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, prawnego, zawodowego, itp.), terapii systemowej rodzin, treningu umiejętności wychowawczych dla rodziców, psychoedukacji, mediacji. Narzędziem wzmocnienia rodziny może być również doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, dbałości o higienę osobistą i otoczenia. Tam, gdzie jest to potrzebne i możliwe, praca powinna opierać się o kontrakt z rodziną. Poradnictwo powinno dotyczyć sposobów zaspokajania potrzeb dziecka i rozwiązywania problemów wewnątrzrodzinnych. Terapia rodzin powinna być prowadzona z wykorzystaniem najnowszych metod i technik terapeutycznych. Niezwykle ważnym elementem jest również dostęp rodziny do pomocy prawnej, szczególnie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

5. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne.

W ramach działań profilaktycznych powinno uwzględnić się usługi dla rodzin wychowujących dzieci, szczególnie dzieci niepełnosprawne, które stanowią będą pomoc rodzicom w zapewnieniu należytej opieki w czasie, gdy nie mogą jej sprawować osobiście lub gdy ich kompetencje rodzicielskie są niedostateczne.

6. Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocach i pomocy wolontarystycznej.

Kolejnym narzędziem wzmocnienia rodzin dysfunkcyjnych będzie pomoc wolontarystyczna oraz tworzenie grup wsparcia i grup samopomocowych. Ich celem będzie wymiana doświadczeń, zapobieganie izolacji, a także wzmocnienie systemu wsparcia.

7. Usługi asystenta rodziny.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej prawidłowe wychowanie dzieci. W okresie realizacji programu zakłada się objęcie usługami asystenta 30 – 40 rodzin.

8. Tworzenie i realizacja projektów i programów wspierających rodzinę.

Kolejnym narzędziem wsparcia dziecka i rodziny będzie tworzenie i realizacja programów i projektów osłonowych finansowanych głównie ze środków zewnętrznych.

9. Pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin.

Wsparcie i pomoc w ramach tego działania powinno być kierowane do osób i rodzin, które z różnych przyczyn nie mogą funkcjonować prawidłowo w oparciu o posiadane środki i zasoby. Wsparcie powinno być wielopłaszczyznowe i obejmować zarówno poprawę ich warunków bytowych jak i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, barier w dostępie do leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i inne. Priorytetem pomocy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ze środowisk zagrożonych i dysfunkcyjnych ciepłych posiłków, wyposażenia w podręczniki i artykuły szkolne, opieki przedszkolnej, wypoczynku i możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego.

10. Partycypacja w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, a także w placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w 1-ym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w 2-im roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w 3-im roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

5. CELE, ZADANIA I MIERNIKI

5.1 Cel główny

**Zapewnienie wsparcia rodzinie przeżywającej trudności
w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo - wychowawczych.**

Rodzina jest pierwszą i podstawową komórką życia społecznego. Powołując się na definicję rodziny J. Szczepańskiego określamy nią grupę złożoną z osób połączonych stosunkiem małżeństwa i/ lub pokrewieństwa (bądź adopcji). Bezspornie, rodzinie przypisuje się wiele znaczących funkcji społecznych: prokreacyjną, czyli zapewniającą utrzymanie ciągłości społecznej, opiekuńczo – zabezpieczającą, socjalizacyjną, emocjonalną, kulturalną oraz materialno – ekonomiczną.

Wymienione powyżej funkcje nieodwzownie wiążą się z opieką nad dzieckiem. Zachwianie w prawidłowym sprawowaniu którejkolwiek z nich skutkować może powolnym procesem tworzenia się zaburzeń w rozwoju dziecka, bądź, idąc dalej – powstawaniem patologii. Dlatego tak bardzo ważne jest zorganizowanie systemu wsparcia odpowiadającego na realnie istniejące potrzeby rodziny. Głównym przesłaniem niniejszego Programu jest wsparcie rodziny w odbudowaniu prawidłowych relacji oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie to powinno zostać udzielone rodzinie jak najwcześniej, tak by działać profilaktycznie, zapobiegając rozwojowi zaburzeń i patologii w początkowym stadium.

5.2 Cele szczegółowe

1. Wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych służące przywróceniu rodzinie zdolności wykonywania tych funkcji.
2. Podniesienie kompetencji i umiejętności wychowawczych oraz opiekuńczych rodziców, które umożliwiają wychowywanie się dzieci w rodzinie naturalnej.
3. Poprawa funkcjonowania rodziny.
4. Zapewnienie infrastruktury i dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa specjalistycznego

5.3 Sposoby realizacji celów szczegółowych

Tabela nr 17. Wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych służące przywróceniu rodzinie zdolności wykonywania tych funkcji

Cel szczegółowy nr 1. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych służące przywróceniu rodzinie zdolności wykonywania tych funkcji		
Lp.	Działania	Terminy
1.	Organizowanie dla rodzin spotkań służących wymianie doświadczeń oraz zapobieganiu izolacji w formie grup wsparcia lub grup samopomocowych.	od marca 2014 r. – 1 raz w miesiącu

GINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W MIEŚCIE OSTRÓDA NA LATA 2014 - 2016

2.	Dostarczanie wiedzy i uczenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych.	na bieżąco, według potrzeb
3.	Podniesienie świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny.	na bieżąco, według potrzeb
4.	Pomoc w integracji rodziny.	na bieżąco, według potrzeb
5.	Pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dzieci przez utworzenie lub zlecenie prowadzenia placówki wsparcia dziennego.	2014/2016 r., w zależności od potrzeb, po przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy
6.	Praca z rodziną również w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną naturalną.	na bieżąco, zgodnie z potrzebami
7.	Pomoc w nauce szkolnej dzieciom objętym wsparciem asystenta rodziny ("Pogotowie Lekcyjne").	na bieżąco, zgodnie z potrzebami
8.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w ramach projektów unijnych, w tym między innymi projektu systemowego "Wsparcie na starcie" (np. kurs efektywnego uczenia).	2014 r. – 2016 r.
9.	Przeprowadzenie treningu umiejętności społecznych w ramach projektów unijnych, w tym projektu systemowego "Wsparcie na stracie" - warsztaty rozwiązywania praktycznych problemów wchodzenia w dorosłe życie.	2014 r. – 2016 r.
10.	Organizacja cyklu zajęć profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci z rodzin objętych wsparciem w ramach projektów socjalnych i projektu systemowego "Wsparcie na starcie".	2014 r. – 2016 r.
11.	Zacieśnienie współpracy z podmiotami podejmującymi różnorodne działania na rzecz rodzin z dziećmi (poradnia psychologiczno-pedagogiczne, szkoły).	na bieżąco, zgodnie z potrzebami
12.	Udział w działaniach na rzecz rodzin i dzieci dotkniętych przemocą realizowane w ramach "Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie".	na bieżąco, zgodnie z potrzebami

Tabela nr 18. Podniesienie kompetencji i umiejętności wychowawczych oraz opiekuńczych rodziców, które umożliwiają wychowywanie się dzieci w rodzinie naturalnej

Cel szczegółowy nr 2. Podniesienie kompetencji i umiejętności wychowawczych oraz opiekuńczych rodziców, które umożliwiają wychowywanie się dzieci w rodzinie naturalnej		
Lp.	Działania	Terminy
1.	Systematyczna praca asystenta z rodzinami z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych polegająca m.in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci, sporządzaniu planów pracy z rodziną oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie.	na bieżąco

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W MIEŚCIE OSTRÓDA NA LATA 2014 - 2016

2.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia ze strony asystenta rodziny, zwiększenie liczby rodzin objętych asystenturą rodzinną.	2014 r. – 2016 r.
3.	Motywowanie do korzystania z poradnictwa specjalistycznego, do udziału w warsztatach dla rodziców doskonalących umiejętności wychowawcze.	na bieżąco
4.	Organizowanie spotkań, warsztatów poszerzających wiedzę rodziców dot. opieki i wychowania dziecka.	na bieżąco, według potrzeb

Tabela nr 19. Poprawa funkcjonowania rodziny.

Cel szczegółowy nr 3. Poprawa funkcjonowania rodziny w sferze socjalno-bytowej		
Lp.	Działania	Terminy
1.	Wsparcie finansowe i rzeczowe dla rodzin.	na bieżąco, zgodnie z ustawami: – o pomocy społecznej, – o świadczeniach rodzinnych, – o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, – o dodatkach mieszkaniowych
2.	Obejmowanie dożywianiem w formie ciepłego posiłku wszystkich tego wymagających dzieci, w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	na bieżąco, zgodnie z potrzebami
3.	Organizowanie zbiórek pomocy rzeczowej dla rodzin z dziećmi.	na bieżąco
4.	Pomoc rodzinom w załatwianiu spraw związanych z uzyskaniem prawa do lokalu socjalnego lub komunalnego.	na bieżąco, według potrzeb
5.	Stworzenie dzieciom i młodzieży możliwości uczestnictwa w zorganizowanych formach spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań poprzez przygotowanie i realizację programów i projektów socjalnych („Program Rewitalizacji Społecznej „Przystanek BezTroski”).	corocznie
7.	Doskonalenie form współpracy z instytucjami, organizacjami w celu lepszego rozeznania potrzeb i organizowania pomocy rodzinie.	na bieżąco, według potrzeb
8.	Podnoszenie umiejętności osób bezrobotnych z zakresu komunikacji, rozwiązywania konfliktów, kształtowania aktywnych postaw życiowych, w tym zawodowych - Zajęcia warsztatowe w dziedzinie rozwoju osobistego i kompetencji społecznych w ramach projektu systemowego "Wsparcie na stracie" i innych projektów konkursowych.	2014 r.- 2016 r.
9.	Pomoc w określeniu predyspozycji zawodowych, w wypracowaniu indywidualnego planu działania i wytyczenia ścieżki rozwoju zawodowego oraz podniesienie atrakcyjności zawodowej	2014 r. – 2016 r.

	w ramach projektów socjalnych i projektu systemowego "Wsparcie na starcie".	
--	---	--

Tabela nr 20. Zapewnienie infrastruktury i dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa specjalistycznego

Cel szczegółowy nr 4. Zapewnienie infrastruktury i dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa specjalistycznego		
Lp.	Działania	Terminy
1.	Realizacja usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych.	na bieżąco, według potrzeb
2.	Prowadzenie terapii i mediacji dla rodzin.	na bieżąco, według potrzeb
3.	Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne w oparciu o posiadane zasoby.	na bieżąco, według potrzeb
4.	Pomoc prawna szczególnie w zakresie prawa rodzinnego.	na bieżąco, według potrzeb
5.	Utworzenie lub zlecenie prowadzenia placówki wsparcia dziennego.	2014 r. - 2016 r. w zależności od potrzeb, po przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy
6.	Zwiększenie zatrudnienia asystentów rodzin.	2015 r. - o 2 asystentów 2016 r. - o 2 asystentów

6. ZADANIA I MIERNIKI

1. Diagnoza i analiza przyczyn kryzysów rodzinnych.
2. Pomoc rodzinom w przezwyciężaniu problemów związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem.
3. Pomoc w integracji rodziny i niwelowanie barier uniemożliwiających prawidłowe relacje między członkami rodziny oraz rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w rodzinach.
4. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin.
5. Dążenie do reintegracji rodziny w celu poprawy sytuacji rodzinnej umożliwiającej powrót dziecka do rodziny naturalnej i do aktywnego uczestnictwa w życiu danego środowiska społecznego.

Tabela 21. Zadania i mierniki do realizacji celów.

Nazwa celu	Nazwa zadania	Miernik	Termin realizacji
1. Diagnoza i analiza przyczyn kryzysów rodzinnych	1. Praca socjalna polegająca na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, deficytów osobowościowych członków rodziny, zaniedbań względem dzieci oraz ocena sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.	1. Liczba rodzin poddanych diagnozie	2014-2016 r.

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W MIEŚCIE OSTRÓDA NA LATA 2014 - 2016

	2.Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w rodzinie przeżywającej trudności,	2.Liczba rodzin poddanych diagnozie	2014 – 2016 r.
	3.Konsultacje ze specjalistami w celu sprecyzowania czynników mających wpływ na dysfunkcjonalność rodziny.	3.Liczba rodzin poddanych diagnozie	2014 – 2016 r.
2.Pomoc rodzinom w przezwyciężaniu problemów związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem	1.Organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”,	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba powstałych „grup wsparcia” i „grup samopomocowych	2014 – 2016 r.
	2.Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności dostęp do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i terapeutycznego),	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba specjalistów	2014– 2016 r.
	3.Umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny.	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba asystentów rodziny	2014 – 2016 r.
3.Pomoc w integracji rodziny i niwelowanie barier niemożliwiających prawidłowe relacje między członkami rodziny oraz rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w rodzinach	1.Zapewnienie członkom rodziny możliwości korzystania z pomocy specjalistów, terapii w różnorodnych zakresach dysfunkcji (terapię indywidualne, grupowe).	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba terapii i indywidualnych 3.Liczba terapii i grupowych 4.Liczba specjalistów przeprowadzających terapię	2014 – 2016 r.
	2.Organizowanie mediacji jako formy metody pomocy w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych.	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba mediacji	2014 – 2016 r.
4.Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin	1.Motywowanie członków rodziny do podjęcia działań na rzecz ograniczenia, bądź niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcie terapii leczenia uzależnień – współpraca z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policją, Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy, itp.	1.Liczba rodzin przeżywających trudności 2.Liczba terapii	2014 – 2016 r.

	2. Angażowanie rodzin do udziału w projektach, szkoleniach, warsztatach kształtujących umiejętności planowania swojej przyszłości zawodowej i osobistej oraz motywujących do podjęcia pracy, w oparciu o własne zasoby,	1. Liczba rodzin przeżywających trudności 2. Liczba organizowanych szkoleń	2014 – 2016 r.
	3. Podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zagrożenia	1. Liczba rodzin przeżywających trudności 2. Liczba sytuacji zagrażających i interwencyjnych	2014 – 2016 r.
5. Dążenie do reintegracji rodziny w celu poprawy sytuacji rodzinnej umożliwiającej powrót dziecka do rodziny naturalnej i do aktywnego uczestnictwa w życiu danego środowiska społecznego.	1. Świadczenie pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wychowywaniu i opiece nad dziećmi w przezwyciężeniu problemów życiowych stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną	1. Liczba rodzin przeżywających trudności 2. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	2014 – 2016 r.
	2. Pomoc rodzinie, z której dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej w odbudowywaniu odpowiedniego środowiska wychowawczego z poprawnymi relacjami i rolami, pozwalającymi na powrót dzieci do rodziny naturalnej, przywracanie prawidłowego funkcjonowania rodzin, poprzez wsparcie asystenta rodziny	1. Liczba rodzin przeżywających trudności 2. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej 3. Liczba asystentów rodziny	2014 – 2016 r.
	3. Pomoc asystenta rodziny w opracowaniu planu pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej.	1. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej 2. Liczba asystentów rodziny	2014 – 2016 r.
	4. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinny dom dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.	1. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	2014 – 2016 r.

7. REZULTATY

Zakładane rezultaty realizacji programu obejmują:

- wzrost umiejętności opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach,
- poprawa i wzrost jakości w zakresie funkcjonowania rodziny,
- zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej poprzez

przywrócenie jej prawidłowych funkcji,

- rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny.

8. ZASOBY

Gminny Program Wspierania Rodziny został oparty na założeniu, że jest to proces ciągłych, pełnych, zorganizowanych i skoordynowanych działań, realizowanych przez wiele podmiotów zaangażowanych w pracę dla dobra rodzin i ich dzieci. W mieście Ostróda wśród nich można wymienić:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie;
- Wydział Oświaty i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Ostródzie;
- Biuro Pełnomocnika Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie;
- Powiatowy Urząd Pracy w Ostródzie;
- Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przemocy w Rodzinie;
- Sąd Rejonowy w Ostródzie;
- Kuratorzy Sądowi;
- Komenda Powiatowa Policji w Ostródzie;
- Straż Miejska w Ostródzie;
- szkoły;
- Świetlica Terapeutyczna w Ostródzie;
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Ostródzie;
- organizacje pozarządowe;
- placówki służby zdrowia;
- kościoły i związki wyznaniowe;
- instytucje kulturalne i sportowe;
- ośrodki wsparcia;
- placówki opiekuńczo – wychowawcze;
- świetlice środowiskowe.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014 – 2016 będzie się odbywało, w zależności od możliwości i potrzeb, przy udziale środków pochodzących z:

- budżetu samorządu;
- budżetu państwa;
- budżetów instytucji i organizacji partnerskich;
- funduszy Unii Europejskiej;
- innych źródeł.

10. MONITOROWANIE

Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014 – 2016 w Ostródzie jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostródzie. Spodziewanym efektem realizacji programu ma być polepszenie sytuacji rodzin i dzieci, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodzin i dzieci. Miejski Ośrodek Pomocy

Spółecznej będzie przedstawiał Radzie Miejskiej w Ostródzie sprawozdanie z realizacji Programu do 31 marca każdego roku.

Monitorowanie działań będzie dokonywane również poprzez analizę następujących danych:

1. Ilość porad udzielanych przez specjalistów w miejskich instytucjach samorządowych lub w organizacjach pozarządowych realizujących zadania na zlecenie miasta;
2. Ilość interwencji kryzysowych;
3. Liczba osób uczestniczących w konferencjach, szkoleniach;
4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z określeniem przyczyn oraz struktury tych rodzin;
6. Liczba rodzin niewydolnych wychowawczo i opiekuńczo;
7. Liczba rodzin, doświadczających przemocy domowej;
8. Liczba dzieci objętych pomocą społeczną;
9. Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego;
10. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
11. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
12. Liczba dzieci powracających z systemu pieczy zastępczej do rodzin naturalnych;
13. Liczba osób usamodzielnionych;
14. Kwota wydatkowana na realizację różnych programów celowych ze wskazaniem źródeł finansowania;
15. Kwota wydatkowana na koszty utrzymanie dzieci w systemie pieczy zastępczej;
16. Kwota wydatkowana na koszty pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
17. Kwota wydatkowana na pomoc społeczną skierowaną do rodzin wychowujących dzieci, w formie posiłku w szkole, opłat za przedszkole.

11. PODSUMOWANIE

Rodzina wypełniając swoją funkcję, zwłaszcza wychowawczą wpływa na rozwój emocjonalny i intelektualny młodego pokolenia. Rodzina jako naturalne środowisko rozwoju dziecka, przeżywając trudności w opiece nad dzieckiem i wychowywaniu dzieci, wymaga wsparcia dla dobra nie tylko dzieci, ale też wszystkich jej członków. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodzin jest też największym zyskiem dla społeczności lokalnej, w każdej sferze.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej weszła w życie 1 stycznia 2012 r. i kształtuje sferę działań państwa na rzecz rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, które to działania niejednokrotnie skutkują umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej. Ustawa wprowadziła rozwiązania systemowe, które poprzez intensywną profilaktykę i pracę z rodziną przyczyniają się do poprawy jakości pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez te rodziny i w konsekwencji przeciwdziałają umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest aktem prawnym, dotyczącym nie tylko zagadnień regulowanych dotychczas w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182, z późn. zm.), ale również zmieniającym wiele innych aktów prawnych – od kodeksów: rodzinnego, opiekuńczego, postępowania cywilnego, pracy poprzez przepisy samorządowe, zdrowotne, oświatowe, z zakresu zabezpieczenia społecznego, postępowania w sprawach nieletnich i inne. W stosunku do wcześniejszych uregulowań prawnych, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła następujące zmiany:

1. podkreślenie konieczności integralnego postępowania w zakresie zagadnień pieczy zastępczej w powiązaniu z profilaktyką przeciwdziałającą umieszczaniu w pieczy zastępczej,
2. stworzenie nowych rozwiązań w zakresie organizacji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, takich jak:

- asystent rodziny – osoba zatrudniona w gminie do wspierania rodzin wychowujących dzieci, w której wystąpiły problemy opiekuńczo-wychowawcze;
 - organizator rodzinnej pieczy zastępczej – instytucja powoływana w powiecie w celu zapewnienia rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, prawnego, itp.;
 - koordynator rodzinnej pieczy zastępczej – osoba zatrudniona u organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, której zadaniem jest wspieranie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
3. wprowadzenie prymatu rodzinnych form pieczy zastępczej przy jednoczesnych nowych wymogach dotyczących standardu liczby i wieku dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej (deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej),
 4. stworzenie nowych rozwiązań z zakresu usamodzielnień pełnoletnich wychowanków,
 5. wprowadzenie zmian organizacyjnych z zakresu procedur przysposobienia.

Problem dzieci zaniedbanych oraz funkcjonowania rodzin problemowych dotyczy wielu dziedzin polityki społecznej i tylko kompleksowe podejście do tego zagadnienia i ścisła współpraca wielu instytucji państwowych i pozarządowych, szczególnie na poziomie lokalnym, najbliższym dziecku, przyczynia się do zmniejszenia skali niekorzystnych zjawisk w tym obszarze.

Istotą rozwiązań, ujętych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest spójny system narzędzi opieki nad dzieckiem i rodziną je wychowującą, jeżeli ma ona trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji. Działania podejmowane w ramach tego systemu mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro okresowo musiało zostać umieszczone poza nią. Dlatego też przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na gminy obowiązek prowadzenia pracy z rodziną w środowisku, aby wzmocnić rodziny zagrożone czasową utratą prawa do wychowywania dzieci. Sprawą kluczową dla samorządów gmin jest odpowiedni do potrzeb i sytuacji rodziny dobór narzędzi jej wsparcia. Właśnie w tym zakresie ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej daje samorządom pewną swobodę, czyniąc część świadczeń obligatoryjnymi, a część fakultatywnymi lub rozkładając w czasie – tak jak to ma miejsce w przypadku asystenta rodziny – ich obligatoryjność. Tym samym w/w ustawa podkreśla prawo władz samorządowych do prowadzenia własnej polityki rodzinnej, z uwzględnieniem specyfiki problemów społecznych oraz posiadanych zasobów.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przeprowadziło badanie na temat przyczyn umieszczania dzieci w pieczy zastępczej w 2012 r. Zbadano przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej na próbie 77 440 dzieci, przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło 98,5% tej populacji. Jako główne przyczyny wskazano:

1. uzależnienie rodziców – 39,62%;
2. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 25,17%;
3. pólsieroctwo – 8,52%;
4. sieroctwo – 4,46 %;
5. przemoc w rodzinie – 3,63%;
6. niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców – 3,24%;
7. długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców – 3,04%;
8. pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa) – 2,98%;
9. ubóstwo – 1%;
10. nieodpowiednie warunki mieszkaniowe – 0,90% ogółu dzieci;
11. bezrobocie – 0,46% ogółu dzieci.

Powyższe dane potwierdzają, że drogą zahamowania zjawiska kierowania dziecka do pieczy zastępczej jest intensyfikacja pracy z rodziną biologiczną dziecka, głównie poprzez kierowanie do niej

działań z zakresu profilaktyki uzależnień, poradnictwa rodzinnego i kształtowania umiejętności wychowawczych. Dane dotyczące przyczyn umieszczania dziecka w pieczy zastępczej w sposób jednoznaczny podkreślają wagę działań profilaktycznych i pracy z rodziną w działaniach na rzecz ograniczania liczby dzieci umieszczanych poza rodziną.

Gminny Program Wspierania Rodziny zakłada tworzenie warunków dla poprawy jakości życia rodzin i dzieci. Wskazane zadania do realizacji celów zawierają przede wszystkim działania profilaktyczne i wspierające. Należy podkreślić, że wspierając rodzinę przyczyniamy się do rozwoju i wzmacniania więzi w całej społeczności. W rodzinę należy inwestować i wierzyć w możliwość samodzielnego wykonywania podstawowych funkcji. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swej dorosłości kształtują społeczeństwo. Dzięki uzyskanemu przez rodzinę wsparciu zmieniają się relacje panujące w rodzinie, eliminowane są błędy wychowawcze, rodzice dzięki stałemu motywowaniu przez asystenta rodziny biorą udział w różnego rodzaju terapiach odpowiednich do występujących problemów, dzieci uczestniczą w zajęciach pozaszkolnych i w zajęciach z pedagogiem. Wieloaspektowa praca z rodziną naturalną, ochrona odpowiedniego poziomu życia rodziny oraz rozwój specjalistycznego wsparcia pozwoli na ograniczenie umieszczania dzieci w różnych formach pieczy zastępczej. Należy zauważyć, że wspieranie rodziny, to jednocześnie rozwój i wzmacnianie społeczności lokalnej. W rodzinie bowiem dorastają kolejne pokolenia, kształtuje się „kapitał ludzki”, który w przyszłości będzie tworzył społeczeństwo i wpływał na tempo jego rozwoju.

Z uwagi na przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, wśród których przeważają uzależnienia rodziców i bezradność w prawach wychowawczych, konieczne jest podejmowanie przez gminę dodatkowych działań zmierzających do zwiększenia liczby zatrudnionych w gminie asystentów rodziny oraz intensyfikacji profilaktyki uzależnień oraz poradnictwa rodzinnego.